

4

ONTVANKELIJKHEID VAN HET CASSATIEBEROEP IN STRAFZAKEN: EEN UPDATE NA DE WET VAN 14 FEBRUARI 2014 EN DE POTPOURRI II-WET VAN 5 FEBRUARI 2016¹

HANS VAN BAVEL

Advocaat

INLEIDING

1. Het instellen van een voorziening in cassatie heeft in strafzaken op zich niet zoveel om het lijf: het volstaat voor de toekomstige eiser om zich binnen de wettelijk voorziene termijn naar de griffie te begeven van de rechtbank of het hof die de uitspraak heeft gedaan die hij wenst te bekritisieren, en daar een verklaring af te leggen waaruit blijkt dat hij zich in cassatie wenst te voorzien. Sinds de wet van 14 februari 2014 moet hij deze formaliteit laten vervullen door een raadsman, die sedert 1 februari 2016 houder moet zijn van een getuigschrift van een opleiding in cassatieprocedures. Pas in een tweede stadium – dat van het opstellen en later het neerleggen van de memorie tot staving – moet hij, door zijn getuigschrifthoudende raadsman, laten verwoorden welke kritiek hij precies heeft tegen de uitgesproken beslissing. Deze bijdrage handelt enkel over het eerste stadium, dat van het eigenlijke instellen van het rechtsmiddel, en van de ontvankelijkheidsvoorwaarden waaraan dat onderworpen is. Om ontvankelijk te zijn, dient de voorziening uit te gaan van een procesbekwame partij, die een bepaalde hoedanigheid en een bepaald belang heeft. In dat opzicht verschilt de voorziening niet van de andere rechtsmiddelen in het (straf)procesrecht. Verder gelden een aantal – hoe langer hoe meer – vormvoorwaarden. In deze tekst zal ook worden ingegaan op het – complexe – vraagstuk van de termijn waarbinnen cassatieberoep moet worden ingesteld. Maar eerst wordt stilgestaan bij het eigenlijke voorwerp van de voorziening in cassatie: tegen welke beslissingen kan cassatieberoep worden ingesteld.

A. BESLISSINGEN DIE DOOR MIDDEL VAN EEN CASSATIEBEROEP KUNNEN WORDEN BESTREDEN

2. Cassatieberoep kan slechts worden ingesteld tegen *rechterlijke uitspraken*, die *in laatste aanleg* gewezen zijn en *waartegen nog geen cassatieberoep is ingesteld*.

¹ Deze bijdrage is de weergave van de uiteenzetting die Mr. Van Bavel in het kader van de opleiding in de cassatieprocedure in 2015 heeft gegeven, maar die bijgewerkt werd tot 1 april 2016.

I. RECHTERLIJKE UITSPRAKEN

3. Cassatieberoep is niet mogelijk tegen alle rechtshandelingen in een strafproces, maar enkel tegen rechterlijke uitspraken. Het nieuwe artikel 418 Sv. spreekt van “gerechtelijke beslissingen in laatste aanleg gewezen”. Beslissingen die niet genomen worden door een rechter, maar door andere actoren in het strafproces, zijn dus niet vatbaar voor cassatieberoep. Zo is geen cassatieberoep mogelijk tegen beslissingen van het Openbaar Ministerie. De beslissing waarbij de Procureur-Generaal bij het hof van beroep verklaart dat er geen aanleiding is tot vervolging van een persoon op wie de bepalingen van artikel 479 Sv. inzake voorrecht van rechtsmacht toepasselijk zijn, is geen jurisdictionele beslissing en is dus niet vatbaar voor cassatieberoep.² Het advies dat de Kamer van Inbeschuldigingstelling aan de regering geeft met toepassing van artikel 3, al. 4 Uitleveringswet, is een geheim, niet-rechterlijk en niet-bindend advies waartegen geen cassatieberoep mogelijk is.³
4. De beslissing waartegen cassatieberoep wordt ingesteld, moet verder uiteraard bestaan. Zo wordt het cassatieberoep zonder voorwerp verklaard, wanneer het is ingesteld tegen de burgerlijke beschikkingen van een arrest, en blijkt dat de appelrechters hierover geen enkele uitspraak hebben gedaan.⁴ Wanneer cassatieberoep wordt ingesteld tegen een arrest, uitgesproken bij verstek, waartegen eveneens verzet werd ingesteld, en blijkt dat het hof van beroep intussen het verzet ontvankelijk heeft verklaard, en bij wijze van nieuwe beschikking uitspraak heeft gedaan, wordt de voorziening tegen het verstekarrest onontvankelijk bij gebrek aan voorwerp.⁵
5. Er kan enkel sprake zijn van een jurisdictionele beslissing wanneer de rechter uitspraak doet over een geschil. Louter administratieve beslissingen, of maatregelen van inwendige orde, zijn niet voor cassatieberoep vatbaar, ook niet wanneer ze uitgaan van een rechter. Volgens de rechtspraak van het Hof van Cassatie zijn maatregelen van inwendige aard beslissingen waarbij de rechter geen enkel geschil van feitelijke of juridische aard of geen enkele feitelijke of rechtsvraag beslecht, of daarover een beslissing wijst, zodat die beslissing geen onmiddellijk nadeel kan berokkenen aan één van de partijen.⁶ Zo kan geen cassatieberoep worden ingesteld tegen de beslissing van de rechter om de beoordeling van een onontvankelijkheidsexceptie bij de grond van de zaak te voegen.⁷ Dit geldt ook voor het uitstel van de beslissing over de ontvankelijkheid van een verzet, zelfs indien dit nadelig is omdat de verdachte

2 Cass. 23 oktober 1984, *Arr.Cass.* 1984-85, 306.

3 Cass. 16 maart 2004, *Arr.Cass.* 2004, 456.

4 Cass. 2 december 1997, *Arr.Cass.* 1997, 1267.

5 Cass. 3 december 2003, *Arr.Cass.* 2003, 2234.

6 Cass. 22 februari 1990, *Arr.Cass.* 1989-90, 819.

7 Cass. 18 november 1997, *RW* 1998-99, 82; *Arr.Cass.* 1997, 1160; Cass. 14 februari 2001, *Arr.Cass.* 2001, 280.

zich in voorlopige hechtenis bevindt.⁸ Ook tegen een beslissing van een rechter om de zaak uit te stellen zonder dat hierover betwisting werd gevoerd, staat geen cassatieberoep open.⁹ Wanneer er wel betwisting werd gevoerd over het uitstel, is er wel een voorziening mogelijk, maar deze kan pas worden ingesteld na de eindbeslissing.¹⁰ De middelen die tot staving ervan worden ingeroepen, zullen echter doorgaans onontvankelijk zijn bij gebrek aan belang, omdat ze achterhaald zijn door het verdere verloop van de rechtspleging.

Tegen een arrest, inzake herziening, waarbij het hof van beroep een advies uitbrengt over de vraag of er aanleiding bestaat tot herziening, is geen cassatieberoep mogelijk.¹¹

6. Tegen verbeterende of interpretatieve beslissingen is wel cassatieberoep mogelijk.¹²
7. Wanneer na cassatie de beslissing van de verwijzingsrechter genomen wordt conform het verwijzingsarrest, is hiertegen geen cassatieberoep meer mogelijk. Dit volgt uit art. 1119, 2e lid Ger.W., dat ook in strafzaken wordt toegepast.¹³

2. DE RECHTERLIJKE UITSPRAAK DIENT IN LAATSTE AANLEG TE ZIJN GEWEZEN

8. Tegen vonnissen van de politierechtbank, of van de correctionele rechtbank uitgesproken in eerste aanleg, staat evident geen cassatieberoep open.
9. In de mate waarin geen hoger beroep mogelijk is tegen de verwijzingsbeschikking van de raadkamer overeenkomstig art. 135 Sv., is tegen deze beschikking cassatieberoep mogelijk. Aldus kan de beslissing over het bestaan van voldoende bezwaren in principe worden voorgelegd aan het Hof van Cassatie, zij het slechts na de eindbeslissing. Veelal zal de kritiek die op dat ogenblik nog gericht kan worden tegen de beschikking tot verwijzing, achterhaald worden zijn door het verdere verloop van de rechtspleging. De ingeroepen middelen worden dan door het Hof van Cassatie onontvankelijk verklaard bij gebrek aan belang.
10. Tegen een bevel tot aanhouding van de onderzoeksrechter is geen cassatievoorziening mogelijk, hoewel dit een gerechtelijke beslissing is die in laatste aanleg wordt genomen. Dit heeft uiteraard alles te maken met het systeem van controle op de voorlopige hechtenis waarin de wet op de voorlopige hechtenis voorziet. Ook tegen de beschikking van de raadkamer die beslist om het dossier over te maken aan de procureur-generaal en een beschikking tot gevangenneming aflevert, is geen

⁸ A. VANDEPLAS, "Beslissingen of maatregelen van inwendige aard", *RW* 1983-84, 1562.

⁹ Cass. 6 mei 1981, *Arr.Cass.* 1980-81, 1011; Cass. 19 mei 1999, *Arr.Cass.* 1999, 692.

¹⁰ Cass. 17 februari 1993, *Arr.Cass.* 1993, 198.

¹¹ Cass. 3 oktober 1960, *Pas.* 1961, I, 120; Cass. 29 juli 1997, *Arr.Cass.* 1997, 755.

¹² Cass. 1 februari 1990, *Arr.Cass.* 1989-90, 710.

¹³ Cass. 19 december 2006, *Arr.Cass.* 2006, nr. 663; zie ook verder de bijdrage van T. DECAIGNY.